

WOORD, KLANK & BEELD

CD KLASSIEK

Tussen rococo en klassiek
Benda & Benda

Frantisek Benda (1709-1786) en zijn broer Jiri Antonin (1722-1795) genoten een uitstekende muzikale opleiding in Bohemen en werden na verloop van tijd componist in Duitsland. Eerstgenoemde verkreeg een aanstelling aan het hof van Pruisen, laatstgenoemde aan dat van Sachsen-Gotha. Ze leefden en werkten vooral in rococostijl, de overgang tussen barok en klassiek. En dat laat zich ook goed horen in hun beider muziek.

Het ensemble Il Gardellino van onder meer Jan De Winne brengt een uitstekende uitvoering van deze vlotte muziek uit de prui-kentijd. Het programma, een vioolconcerto en een fluitconcerto van Frantisek en twee cembalo-

concerto's van Jiri Anton, biedt een puik overzicht van het muzikale kunnen van de Benda's. En dan merkt men ook dat Jiri Anton al een tikje 'moderner' is dan zijn broer.

Frantisek Benda schrijft nog helemaal in de virtuoze rococotrants, duidelijk beïnvloed door Carl Philipp Emanuel Bach, terwijl zijn jongere broer al de bocht aan het nemen is naar het vroege classicisme dat men zo vanaf 1770 beoefende in Weimar en dat samenhangt met de ideeën van Goethe. Jiri Anton's cembaloconcerto's klinken dan ook een ietsje verheven, maar daar staat tegenover dat een bijzonder olijk allegro scherzando van zijn hand de cd afsluit. Een treurwilg was Jiri beslist niet. Zijn oudere broer, intussen *Konzerztmeister* van Frederik II van Pruisen, overtuigt ons vandaag zeker met zijn prachtig fluitconcert, waarin hij een elegante dialoog op gang brengt tussen solist en strijkers. Ook het vioolconcert is een mooi voorbeeld van de cantabile-stijl waarvoor Frantisek Benda bekend was. Een knappe prestatie van Il Gardellino. (JC)

Franz & Georg Anton Benda, *Concerti*, door Il Gardellino, met Jan de Winne (traverso), Ryo Terakado (viool) en Shalev Ad-El (cembalo), Accent (distributie codex), ACC 24215, 21,15 euro.

CD KLASSIEK

Muziek in de Eifel
Mendelssohn & Enescu

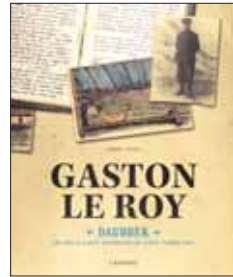
Een gevolg van het voorbije Mendelssohnjaar is dat er nog talrijke cd's op een bespreking liggen te wachten. Zo hadden we bijvoorbeeld nog nooit van Spanningen gehoord, een festival dat topbeoefenaars van kamermuziek een weeklang voor repetities en ontmoeting samenbrengt in de Eifel, en wel in de hydro-elektrische hoogspanningscentrale van Heimbach. Het resultaat, waarvan men een staaltje krijgt op de cd, mag er zijn. Op het programma staan octetten van zowel Felix Mendelssohn als van George Enescu. Zoveel kamermuziek voor acht muzikanten is er nu ook niet. Mendelssohn's octet is het meest bekende van de twee. Het is een aanstekelijk werk dat Mendelssohn in 1825 componeerde als tiener, maar dat helemaal 'af' is. Jongheer Felix was een vroegbloeiër, wat trouwens evenzeer af te lezen valt uit zijn beroemde ouverture uit dezelfde periode. Het werk begint vurig met een allegro (*moderato, ma con fuoco*), dan volgt een

melodisch tweede deel (*andante*) en een verrassend sportief scherzo om te eindigen met een fugatische finale. Mendelssohn haalt het onderste uit de kan om de acht instrumenten te vergasten op een uitgelezen muzikaal festijn dat hun acht stemmen laat versmelten tot een klein strijkorkest.

Het octet van Enescu (1881-1955) is 75 jaar jonger en werd geschreven in 1900. Het mag dus eveneens een jeugdwerk worden genoemd. Maar ook deze componist bezat al grote stielvaardigheid en een gerijpte klasse, want zoals hij Roemeense folkloristische aanzetten mixt met Parijs' impressionisme, daarvoor moet je uit het goede hout gesneden zijn. Enescu's eerste beweging (*très modéré*) brengt elegant de thema's aan die dan in de drie andere delen worden uitgewerkt. Het derde deel, dat terecht *lentement* heet, is van een onaardse schoonheid. Enescu's octet wordt voor een keer prachtig gediend door de live-opname waarin knappe solisten zoals Christian Tetzlaff, Isabelle Faust, Antje Weithaas of Quirine Viersen uitblinken. Het lijkt of hier twee volwaardige kwartetten aan het werk gaan, terwijl we duidelijk weten dat het achthoofdige gezelschap alleen die ene zomerweek ooit samen muziek maakte. (JC)

Felix Mendelssohn & George Enescu, *Octets for Strings*, door C. Tetzlaff, A. Weithaas, I. Faust, L. Batiashvili, K. Gowers (viool), R. Roberts, O. Kam, A. Tamestit (altviool), T. Tetzlaff, Q. Viersen, en G. Rivinius (cello), Avi in samenwerking met Deutschlandfunk, AVI-music (distributie Codaex), 8553163, 21,15 euro.

BOEK GESCHIEDENIS

Herinneringen
aan de IJzer
Gaston Le Roy

Terwijl zowat alle getuigen van de Eerste Wereldoorlog zijn overleden, blijft die wereldbrand ons toch boeien. De voorbije jaren verschenen enkele (vaak onbekend gebleven) soldatendagboeken, met de wedervaren van gewone Belgische soldaten aan het IJzerfront. Tientallen jaren waren die dagboeken familiebezit, vandaag zijn deze overgeble-

ven papieren de nieuwe 'getuigen'.

Gaston Le Roy, een negentienjarige jongeman uit Wetteren, stak in 1915 de Nederlandse grens over en liet zich in Groot-Brittannië inlijven als oorlogsvrijwilliger. We volgen zijn weg langs de opleidingskampen in Normandië, de wapenfeiten aan de IJzer en de laatste offensieven. Gaandeweg verliest de jonge soldaat zijn idealen. „Lange tijd heb ik de blinddoek 'vaderlandsliefde' gedragen, maar nu heb ik die afge-rukt. Uit de dagbladen leid ik af dat de oorlog een strijd is tussen Duits en Engels kapitaal. Wat kan het de munitiefabrikanten schelen dat er dagelijks honderden sneuvelen, hun fortuin groeit dagelijks op miraculeuze wijze aan.” (12 januari 1918)

Naast een vroom man was Le Roy ook een overtuigd flamingant. Meermaals kreeg hij *cachot* voor zijn houding in taalkwesties. Het boek vertelt ook hoe het Le Roy later verging. Zijn notities gaf hij zelf al eens uit, in 1930, om een

vlag voor de Vlaamse Oudstrijdersbond VOS te bekostigen. Hij bleef overtuigd Vlaamsgezind en werd in 1940 lid van het VNV en oorlogsburgemeester van zijn woonplaats.

Na de oorlog belandde hij gedurende lange tijd in een interneringskamp en werd door het krijghof veroordeeld voor collaboratie. Een van zijn twee zonen, mgr. Fulgence Le Roy, werd benedictijn van Affligem en bisschop van Pietersburg in Zuid-Afrika. Gaston zelf overleed in 1982.

Het boek bevat de notities, maar ook duiding en verwijzingen. Heel bijzonder zijn de tekeningen van het frontleven die Gaston Le Roy naliet. Een opmerkelijk getuigenis. (EDS)

Gaston Le Roy, *Dagboek van een Vlaamse oorlogsvrijwilliger tijdens WO I*, Lannoo, Tielt, 160 blz., 19,95 euro, ISBN 978 90 209 9250 2.

BOEK SPIRITUALITEIT

Kalender met wijsheden
Anselm Grün

Een van de belangrijkste geestelijke auteurs van het ogenblik is ongetwijfeld de Duitse monnik Anselm Grün. Zijn haast ontelbare boeken zijn bestsellers en om de zoveel maanden heeft hij weer wat nieuws klaar.

Vorig maand mochten we Grün toevallig ontmoeten in 'zijn' abdij in Münsterschwarzach en wat bleek? Schrijven is voor hem eigenlijk maar een nevenactiviteit. Hij werkt immers als econoom van het klooster en helpt daarnaast bij de geestelijke leiding van het retraitehuis van het klooster. Veel van zijn boeken ontstonden in dat kader. Het zijn uitgeschreven retraites en sessies

voor groepen. Grün hanteert twee bronnen: de monastieke wijsheid, waaronder het aandachtig lezen van de Schrift en de psychologie. Deze kalender voor het jaar 2011 bevat per dag een zinnetje uit Grüns boeken. Voor elke dag is er een wijsheid die je sterkt om gelovig in het leven te blijven staan. Bijvoorbeeld: „Vergeven is telkens een geschenk.” (EDS)

Anselm Grün, *Momenten van geluk. Scheurkalender*, Altiora, Averbode, 400 blz., 14,90 euro, ISBN 978 90 2114 273 9.

BOEK KERK

Over de liturgie
Gerard Lukken

Gerard Lukken doceerde vele jaren liturgie in Tilburg en was een aandachtig observator wat er de voorbije halve eeuw met de liturgie in de katholieke Kerk is gebeurd. Het boek *Met de rug naar het volk* — meteen al een provocerende titel — beschrijft hij niet enkel de hervorming van de liturgie als belangrijke beslissing van het concilie, hij levert ook een venijnig pamflet af.

In 2007 liet Benedictus XVI met het *motu proprio Summorum pontificum* de oude Tridentijnse liturgie opnieuw toe in de hele katholieke Kerk. Volgens Lukken is dat besluit verre van onschuldig en veel meer dan een aanzet tot ver-

zoening met de traditionalisten van de afgescheurde bisschop Marcel Lefebvre. Het is een aanslag op de grondtoon van de hervormingen van het concilie. De liturgie van toen was immers kleirikaal, als het ware de privémissa van de priester. Lukken: „De cultuur van toen is de onze niet meer. Voor wie zich beweegt, doet het vieren van de Tridentijnse liturgie aan als het opvoeren van een theater.”

Volgens Lukken heeft de Tridentijnse liturgie zijn eigen schoonheid, „maar op grond van de inzichten van de liturgiewetenschap vanaf de twintigste eeuw, zie je grote beperkingen, juist vanuit het oogpunt van de christelijke liturgie”.

De uitgangspunten van de vernieuwing die door het concilie op gang was gebracht, worden gewogen. Volgens de auteur is deze goed gelukt, in aansluiting met de oudste bronnen van de liturgie. Om de stap van de paus te begrijpen om de Tridentijnse liturgie opnieuw overal toe te laten, verkent Lukken het denken van Joseph Ratzinger betreffende liturgie. Zo stipt hij aan dat de huidige paus een bijzonder negatief beeld heeft van de hedendaagse cultuur. Lukken plaatst hem onder de 'hervormers van de hervorming': „Het lijkt alsof de paus zijn ambt gebruikt als middel om

zijn speciale theologie en zijn kerkbeeld door te zetten”.

Aldus lijkt het alsof een zeer kleine minderheid het overgrote deel van de kerkgemeenschap gijzelt. Het boek is dan ook een oproep om niet met de rug naar de toekomst te gaan staan. (EDS)

Gerard Lukken, *Met de rug naar het volk. Liturgie in het spanningsveld van restauratie en vernieuwing*, Altiora/Berne, Averbode/Heeswijk, 19,50 euro, ISBN 978 90 3173 087 2.